

Från ideal till verklighet

En analys av den amerikanska konstitutionen och den svenska regeringsformen med avseende på maktindelningens och parlamentarismens idealtyper

Carolina Jonsson

Abstract

In a time when governments are created and changed, constitutions are considered to have an increasingly important role. The possibility is high that when creating or redesigning new regulations, already existing stable governments inspire countries in crisis. The American government is based upon the separation of power doctrine whereas the Swedish government represents a parliamentary system. Since these two countries in many aspects are considered to be stable democracies, they may also function as inspirations for these types of governments.

The aim of this bachelor thesis is to examine the similarity between the American constitution with the ideal type of the separation of power and the Swedish constitution with the ideal type of parliamentarism. The ideal types are created through six dimensions, which are designed to create comparative reference points where the parliamentary system and separation of powers represent endpoints on a continuous scale, the unit being concentration of power. Through the use of authoritative sources for interpretations these dimensions are then analyzed in the two constitutions.

The results show that both countries indeed can be seen as ideals of the two forms of governance. The Swedish constitution, however, show a greater similarity to the created ideal type of parliamentarism, than the American constitution's similarity with the created ideal type of separation of power.

Nyckelord: den amerikanska konstitutionen, regeringsformen, parlamentarism, maktindelning, idealtyper

Antal ord: 9990

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning	1
1.2	Vad är en författning?	2
1.3	Material och metod	3
2	Idealtyper och teori för parlamentarism och maktindelning	5
2.1	Idealtyper	5
2.2	Teori	6
2.2.1	Maktindelning	6
2.2.2	Parlamentarism	8
2.3	Idealtypernas dimensioner	10
3	Analys	14
3.1	Hur väljs den verkställande makten?	14
3.1.1	Slutsats	15
3.2	Finns det möjlighet att avsätta den verkställande makten?	15
3.2.1	Slutsats	17
3.3	Finns det möjlighet att avsätta den lagstiftande makten?	17
3.3.1	Slutsats	18
3.4	Uppdelning av statsfunktionerna?	18
3.4.1	Slutsats	19
3.5	Statschefens roll?	20
3.5.1	Slutsats	21
3.6	Kan domstolen underkänna en av politikerna stiftad lag?	21
3.6.1	Slutsats	23
4	Avslutande diskussion	25
5	Referenser	27
5.1	Primära källor	27
5.2	Tryckta källor	27
5.3	Elektroniska källor	28
6	Appendix 1: Tolkningskällor	30

1 Inledning

En författning utgör ett lands mest grundläggande regleringsverktyg, där de mest övergripande stadgarna, som individer, organisationer, partier, företag och andra ska rätta sig efter i det politiska spelet, lagfästs (Spång, 2005:60).

Författningar reglerar även hur de styrande instanserna ska verka, vilka dess funktioner ska vara och hur principen om makten ska se ut i ett land (Spång, 2005:65 – 66). Ur det perspektivet kan författningar ses som landets högsta lag vilket medför att författningar i grund och botten bestämmer ett lands styrelseskick (Congleton, 2002:23).

Demokratidebatten som pågår internationellt har allt mer börjat behandla författningsfrågor (SOU 1999:76). Även en rad händelser runtom i världen, inte minst revolutionerna i mellanöstern under 2011, har lyft frågan om utformningen av författningar (Landau, 2012:611).

Vid skapandet av författningar inspireras länder ofta av andra länders stabila och varaktiga lagar (NE, 1). En demokrati kan förverkligas genom en rad olika styrelseskick. Många styrelser i världen vilar antingen på någon form av maktdelning eller någon form av parlamentarism. Två statsskick som i grunden är markant olika (Stjernquist, 1996:229). Det kan därmed tänkas att länder som vill forma sin konstitution med maktdelningsläran eller parlamentarismen som grund inspireras av länder som anses representera den specifika styrelseformen. För maktdelningsläran anses USA:s författning vara en förebild, medan parlamentarismen istället är en viktig del av de ideologiska grundvalen för Sveriges författning (Smith, 2008:47, Sterzel, 1999:9). Men hur lika är dessa två ideal ”sina” ideal, m.a.o. hur lik är USA:s författning maktdelningens idealtyp och hur lik är Sverige parlamentarismens?

1.1 Syfte och frågeställning

I Sverige har det pågått ett parlamentariskt experiment under snart nittio år (Hermansson & Persson, 2010:199). Införandet av parlamentarism i författningen handlade mindre om detaljer i regeringssättet och mer om avskaffandet av kungamakten och införandet av demokrati med folkstyre (ibid). Vägen mot ett parlamentariskt system med riksdagen som centrum för makt har därmed inte varit rak eller snabb. Idag kan dock den svenska parlamentarismen ses som en neutral bild av en fungerande demokrati (Hermansson & Persson, 2010:201). En fråga som väcks är dock hur långt detta parlamentariska experiment har kommit och vidare, går det idag att se parlamentarismen i Sverige som en förebild för andra länder? Av intresse är därmed att utforma en idealtyp av parlamentarismen,

en renodling av begreppet parlamentarism, för att undersöka till vilken grad Sveriges författning når upp till denna idealtyp. Ofta brukar den brittiska parlamentarismen behandlas som parlamentarismens idealbild. Storbritannien har dock inte en skriven författning (Back, 1970:9). Eftersom min ambition är att analysera hur väl ett lands författning liknar sin idealbild, kan poängen med uppsatsen förloras vid användandet av Storbritannien som fall.

Vägen mot maktdelning var till skillnad från vägen mot parlamentarism i Sveriges fall, rakare och snabbare för USA. Maktdelning är grundstenen i den amerikanska författningen och enligt skaparna, en nödvändighet för demokrati (Smith, 2008:47). Men i en artikel från 2012, ”The Rise and Fall of the Separation of Powers” lyfter artikelförfattarna fram det faktum att den maktdelning som har präglat den amerikanska konstitutionen inte längre har samma plats i praktiken (Calabresi, Berghausen & Albertson, 2012:527). Av intresse är därmed en undersökning av till vilken grad den amerikanska författningen liknar ”sin” idealtyp.

Det huvudsakliga syftet med denna uppsats är utifrån ovan diskussion en jämförelse mellan den amerikanska författningen med maktdelningens idealtyp, och den svenska författningen med parlamentarismens. I längden kan därmed även de skillnader och/eller likheter som finns mellan författningarna identifieras. Det senare är dock inte uppsatsens huvudambition utan kan snarare ses som en naturlig konsekvens av analysen.

För att uppfylla syftet med uppsatsen besvaras således frågeställningen nedan:

Sett utifrån maktdelningens och parlamentarismens idealtyp, till vilken grad kan den amerikanska respektive svenska författningen anses likna sina respektive ideal?

1.2 Vad är en författning?

Det begrepp som återkommer löpande under uppsatsen är begreppet ”författning”, en central term som nedan tydliggörs.

Idéer om hur en stat ska styras existerar överallt där det finns ett organiserat samhälle (Nordin, 2006:13). För att dessa organiserade samhällen ska fungera och fortleva krävs det att medborgarna i staten är överens om, eller införstådda med, hur saker och ting ska regleras. Dessa regleringar om hur olika politiska beslut ska fastställas brukar samlas i någon form av dokument, för Sverige är dessa grundlagar och för USA den amerikanska konstitutionen.

En författning är en konstitution, alltså det eller de statsrättsliga dokument som behandlar principerna för ett lands styrelse (NE, 2). Termen ”konstitution” är synonymt med författning och grundlag (Back, 1980:9 - 10).

Skillnaden mellan författning, lag, förordning och föreskrifter kan sägas vara rangordningen. Sett utifrån ett svenskt perspektiv så utgör författningen de grundläggande reglerna i landet, och ses därför som en form av överlag, dessa vänder sig inte till en specifik individ utan till allmänheten. En lag kan ses som

nästa steg, och beslutas av Riksdagen (Författningen tilldelar riksdagen denna kompetens), en förordning beslutas i sin tur av regeringen och en föreskrift beslutas av en myndighet (Sannerstedt, 1989:14). Alla steg under författningen finns således reglerade i själva författningen, därmed författningens överlägsenhet.

Författningens roll har inte alltid varit en självklar del i statsförvaltningen. Allmänt brukar det påstås att kravet på att få de grundläggande reglerna för statskicket samlade i en skriven form kom först under det brittiska inbördeskriget på 1600-talet (Back, 1980:10). Detta är intressant eftersom att Storbritannien idag, är ett av de få länder i världen som inte har några fastslagna grundlag, istället har de ”statutory regulations” som i det närmsta kan sägas motsvara en formell grundlag (Back 1970:9).

Eftersom Sverige har fyra grundlagar; regeringsformen, successionsordningen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, så kommer en djupdykning i samtliga fyra att vara allt för tidskrävande, därmed ligger fokus på regeringsformen, då de centrala bestämmelserna finns där och det är den grundlag som till störst del motsvarar andra länders författningar och därmed USA:s konstitution (Isberg, 2011:9).

För denna uppsats är det därmed bra att ha i åtanke att när ”regeringsformen”, ”konstitutionen”, ”författningarna” eller ”författningen” skrivs, syftas det på de grundläggande dokumenten utifrån ovan givna definiering, men där termen ”regeringsformen” syftar till Sveriges författning och termen ”konstitutionen” representerar USA:s författning.

1.3 Material och metod

Materialiet består främst av primärkällor i form av regeringsformen och konstitutionen med de tillämpningar som är av vikt för analysen.

Eftersom det rör sig om en överblickbar mängd material behandlas båda dokumenten manuellt.

Den regeringsform som behandlas är 1974 års regeringsform i 2011 års lydelse. I användandet av regeringsformen och konstitutionen finnas en avgränsning då alla kapitel och artiklar inte är användbara för att undersöka valda idealtyper. De delar av författningarna som undersöks är de som berör statskickets grunder och de som reglerar statsmakterna och dess befogenheter.

För att överhuvud kunna göra en jämförelse krävs minst två analysenheter, eller fall (Esaiasson et al, 2007:121). Vad kan då tänkas skilja en fallstudie från en jämförande studie? Esaiasson et al. (2007) menar på att distinktionen dem emellan inte nödvändigtvis är stor. Den skillnad som kan anses råda beror på huruvida analysenheterna som används, identifieras inom två skilda kontexter (jämförande fallstudie), eller inom en och samma kontext (fallstudie). Häri ligger även en

motivering till val av fall: Den amerikanska konstitutionen är en av världens äldsta och har i grunden aldrig ändrats (Smith, 2008:19). Den svenska regeringsformen har i kontrast till detta kontinuerligt ändrats sedan 1634 års regeringsform (Back, 1980:10). Inte minst gällande parlamentarismens utformning. Å ena sidan kan det därmed tänkas att författningarna befinner sig inom två skilda kontexter eftersom de innehållsmässigt är olika och därmed representerar uppsatsen en jämförande fallstudie. Å andra sidan kan det tänkas att vi befinner oss inom samma kontext eftersom båda dokumenten är en författning och utifrån den tankebanan representerar uppsatsen en fallstudie. När exempelvis länder, organisationer eller kommuner jämförs brukar det oftast handla jämförande fallstudier (Esaiasson et al, 2007:122). Eftersom ambitionen med uppsatsen är en jämförelse mellan ett fall och dess idealtyp, kan denna uppsats anses representera en jämförande fallstudie.

En viktig fråga är vad detta kan anses vara ett fall av. Övergripande är de två fall av styrelseskick. Den amerikanska konstitutionen reglerar USA:s styrelseskick, medan den svenska regeringsformen reglerar Sveriges och i längden kan därmed uppsatsens ses som en analys av till vilken grad ett styrelseskick liknar en idealtyp av en demokratisk styrelseform.

När man analyserar och studerar politiska dokument så som författningar, utförs ett slags textanalys, mer konkret ett slags juridisk analys. Detta då lagtexter och deras betydelse analyseras. Skillnaden mellan denna typ av analys och exempelvis en idéanalys, varvid en sådan inte är givande för denna uppsats, är att författaren inte på eget bevåg kan göra tolkningar, eller ren intuitivt ”tycka till” (Lehrberg, 2010:111). Av vikt är att hela tiden arbeta med auktoritativa tolkningar. I denna uppsats används lagkommentarer skrivna av experter eller organisationer som anses vara legitima¹.

Med källorna som utgångspunkt, anser jag mig kunna tolka författningarna, på så sätt att analysen uppnår kraven för validitet, reliabilitet och intersubjektivitet. I uppsatsen utformas parlamentarismens och maktdelningens idealtyper som sedan mäts i författningarna. Därmed anser jag som författare att god validitet kan uppnås.

Genom att konstruera tydliga mätinstrument, m.a.o. idealtyperna, ökar chansen för en god reliabilitet. För denna uppsats är tolkningsaspekten en reliabilitetsfråga och genom att tolkningen genom hela analysen underbyggs av auktoritativa tolkningar, kan kravet för god reliabilitet uppnås. Dessa två komponenter; god validitet och god reliabilitet, kan sedan medföra att uppsatsens intersubjektivitet är god (ibid:41 - 43).

¹ I appendix 1 finns en övergripande presentation utav de tolkningskällor som används.

2 Idealtyper och teori för parlamentarism och maktindelning

I detta avsnitt kommer de två idealtyperna konstrueras som sedan används som jämförelsepunkter i analysen. Först presenteras idealtypsbegreppet och sedan identifieras de rena formerna av maktindelning och parlamentarism vilket utgör uppsatsens teori. Med teorin som utgångspunkt skapas därefter parlamentarismens och maktindelningens idealtyper utifrån sex analysdimensioner.

2.1 Idealtyper

Utgångspunkten för analysen av regeringsformen och konstitutionen är idealtyperna parlamentarism och maktindelning. I verkligheten existerar inte idealtyperna i sin renaste form, men idealtyper kan ändå anses fånga upp viktiga egenskaper som kan tänkas existera empiriskt (Lundquist, 1983: XXV).

Som analysverktyg är en idealtyp mycket flexibel och går att utforma på olika sätt, men en övergripande sammanfattning för begreppet är ordet *renodling*. M.a.o. renodlas vissa drag i den empiriska verkligheten och formar en idealtyp (Hegeland, 2006:23, Lundquist, 1983: XXIV).

Målet för denna uppsats är att använda idealtyper för att kunna behandla parlamentarism och maktindelning som ledande instrument i syfte att skapa jämförelsepunkter till analysen.

Idealtypens signifikans ligger i att den hjälper till vid presentation av vetenskapliga resultat och det medför att de mest avgörande aspekterna av verkligheten kan presenteras genom idealtypen (Bergström & Boréus, 2012:150).

Konstruktionen av en idealtyp sker genom att vissa aspekter av verkligheten väljs ut och framhävs på bekostnad av andra. Denna rena konstruktion av ett begrepp går oftast inte att finna i den empiriska verkligheten, forskarens uppgift blir då att för varje fall avgöra hur nära verkligheten stämmer överens medan den skapade idealbilden (Lundquist, 1983: XXIV). Dessa tänkbara konstruktioner kan anses vara mycket användbara då varje verklig situation kan analyseras och förstås genom en jämförelse med dess idealtyp (Hegeland, 2006:24). I och med detta fungerar idealtyperna som fastlagda referenspunkter.

Sartori (1976, 1987) gör en distinktion mellan polära/rene idealtyper och empiriskt/extraherande idealtyper. Polära typer kan exempelvis vara totalitarism kontra demokrati där totalitarism är längst ut på ena änden av en kontinuerlig skala och demokrati utgör den motsatta ändpunkten. Polära typer representerar därmed extremerna på en skala (Sartori 1976:145 & 1987:200). Detta innebär

inte att det i praktiken finns något system som antas vara ”rent” totalitärt eller att det finns ett system som antas vara en renodlad demokrati. Här görs istället ett antagande om att verklighetens totalitära- och demokratiska system i högre eller lägre utsträckning liknar sina polära typer (ibid).

De empiriskt/extraherande typerna är inriktade på hur frekvent en empirisk företeelse förekommer eller sannolikheten för en empirisk förekomst. De empiriska/extraherande typerna tenderar därmed att extraheras ur någon form av ”genomsnitt”. Skillnaden mellan de två är att polära typer konstrueras som en dikotomi medan de empiriskt/extraherande typerna representerar vilken urskiljbar företeelse som helst (Sartori, 1976:145 - 146).

Idealtyperna i denna uppsats utgörs av renodlingar av de dimensioner som konstruerar idealtyperna.

Syftet är inte att empiriskt förklara författningarna utan skapa instrument som lättare sätter författningarna i ett jämförande perspektiv. Därmed används idealtyperna som en jämförelsegrund mot vilken verkligheten ställs. För uppsatsen görs därmed ett antagande om att regeringsformen och konstitutionen i högre eller lägre grad liknar de konstruerade idealtyperna för parlamentarism och maktindelning.

Av vikt är att påpeka att idealtyperna inte ger anspråk på att beskriva hur parlamentarism och maktindelning fungerar i praktiken. Därmed kan det inte anses vara ett problem att idealtyperna inte fullt ut beskriver verkligheten (Hegeland, 2006:25). Ett problem skulle dock uppstå om drag av idealtyperna överhuvudtaget inte skulle kunna återfinnas empiriskt. Detta är inte något problem som denna uppsats kommer stöta på eftersom konstitutionen oftast används som representant för maktindelningläran och då regeringsformen stipulerar att statsskicket bygger på parlamentarism (Calabresi, Berghausen & Albertson, 2012; Holmberg & Stjernquist, 2003:44 - 45). Av vikt är även att valda idealtyper kan användas som polära typer. I sin bok *the American Anomaly* (2008) identifierar Raymond A. Smith de särartegenskaper som det amerikanska styrelseskicket representerar genom att jämföra amerikansk politik och styrelse med andra staters styrelseskick. Smith (2008) visar på den skillnad som finns mellan system som bygger på maktindelning och system som bygger på parlamentarism och skriver att: ”the two types of governmental arrangements are not simply different, but in some ways are polar opposites” (Smits, 2008:48).

2.2 Teori

I denna teoriavdelning kommer parlamentarism och maktindelning renodlas för att sedan vara till grund för skapandet av uppsatsen idealtyper.

2.2.1 Maktindelning

Maktdelningsläran förespråkar tanken om politisk frihet, där frihet enligt läran innebär en restriktion av regeringsmakt. Denna återhållsamhet bör skapas genom att statsmakten i ett land delas upp i tre olika institutioner (Vile, 1967: 2 – 3, Bull, 2008: 20 - 21).

Enligt Vile (1967) kan denna uppdelning av makt ses som maktdelningslärans första, utav fyra, element. Inom detta första element går det att tala om en ”institutionsdelning” (separation of agencies) m.a.o. genom att dela statsmakten på olika institutioner, ges institutionerna makt och möjlighet att kunna kontrollera varandras aktiviteter (Vile, 1967:16).

Det andra elementet kan sammankopplas med det första elementet och här är tanken att statsstyrelsens tre institutioner även ska utöva tre olika specifika funktioner. Skillnaden dem emellan är dock att det första elementet rekommenderar att det *bör* finnas tre maktgrenar, medan läran i det andra elementet förfäktar att det finns en sociologisk lag eller sanning som säger att det i en statsstyrelse är nödvändigt att tre olika funktioner äger rum. Dessa tre funktioner är verkställande, lagstiftande och dömande. Rekommendationen är enligt läran att dessa tre funktioner endast ska anförtros till en kapabel institution (ibid). Denna syn på funktioner kan te sig abstrakt, men det går att särskilja dessa funktioner från exempelvis statsstyrelsens skyldighet att bevara fred, bygga vägar etc. Dessa kan snarare ses som uppgifter än funktioner (Gerangelos, 2009:30).

Det tredje elementet, vilket kan ses som maktdelningslärans viktigaste grundsats, är tanken om ”persondelning” (separation of persons). Här är rekommendationen att statsstyrelsens tre institutioner ska bestå av tydligt skilda grupper av personer, där en medlem i en institution, inte samtidigt kan vara medlem i något av de andra två (Vile, 1967:17). Det är helt möjligt att ha en statsstyrelse som utövar tre distinkta funktioner och som sköts av samma personer, men enligt maktdelningsläran är skilda funktioner och separat institutioner inte tillräckligt för att nå politisk frihet. För att politisk frihet ska säkerställas, måste dessa funktioner styras av skarpt avgränsade grupper (ibid).

Det fjärde och sista elementet i läran kan ses som en sammanställning av de tre första. Tanken är att om rekommendationerna med avseende på institutionerna, funktionerna och personerna följs, kommer varje gren av statsstyrelsen agera som kontrollanter av utövandet av den arbiträra makten för varandra. I och med att varje gren är begränsad till att endast utöva sin specifika funktion, är det en omöjlighet för någon av dem att bedriva obefogad kontroll och influens över någon av de andra (ibid).

En viktig del av maktdelningen och den komponent som särskiljer denna form av statsskick från andra är vikten av den dömande funktionen (Vile, 1967:87). Även i länder där styrelseskicket inte bygger på en maktdelningslära anses domare vara auktoritativa källor för tolkning. Då frågan väcks, huruvida en lag ska tolkas, är det domarnas jobb att fastställa tolkningen. I styrelseskick som bygger på maktdelning får dock denna tolkningsfunktion större genomslag än i länder vars styrelseskick bygger på andra läror. Den mest signifikanta effekten anses vara domarnas möjlighet att motsätta sig en lag som den lagstiftande makten lagt fram. Eftersom domarnas funktion är att tolka lagen, medför detta även rätten att

ogiltigförklara lagar eller handlingar som går emot konstitutionen (Vile, 1967:328 - 329).

Maktdelningsläran sett utifrån berörda fyra element ses som den ”renaste” formen av maktdelning och enligt Vile (1967) är den i praktiken omöjlig att utföra och brukar därför ofta modifieras något för att den i någon mån faktiskt ska kunna utövas. I dess rena form talar man om en horisontell maktdelning, som syftar till att strikt separera varje makt, och visar därmed på relationerna *mellan* de tre statsmakterna. Detta är skilt från tanken om att istället dela upp makten i mindre delar som sedan blir beroende av varandra. Den sortens maktdelning kan ses som en vertikal maktdelning; en uppdelning av befogenheter mellan olika politiska nivåer (Spång, 2005:66 - 67).

Eoin Carolan argumenterar i *The New Separation of Powers* (2009) att den rena maktdelningsläran sällan har utövats i någon statsstyrelse under historiens gång, vilket medför att den rena läran inte kan anses vara relevant att tillämpa vid en analys av moderna stater. Vile (1967) menar dock att trots att läran inte inkorporeras i dess rena form i dag, så representerar den rena läran ändå ett utgångsläge eller en idealtyp.

Som tidigare nämndes skapas polära typer genom att jämföra verkligheten med den mest extrema formen av fenomenet som undersöks. Denna ”form” går oftast inte att hitta i verkligheten utan används som en jämförelsepunkt. Även om maktdelningsläran i dess renaste form inte går att finna i verkligheten, så är den fruktbar som en polär idealtyp för denna uppsats.

Sammanfattningsvis kan maktdelningen sammanställas i fyra punkter:

- ”Institutionsdelning”: Olika organ bör ha möjlighet och makt att kunna kontrollera varandras aktiviteter.
- Tre tydligt separerade funktioner: Statsstyrelsen ska präglas av en tydlig lagstiftande, verkställande och dömande funktion.
- ”Persondelning”: Statsmakterna bör styras av skilda individer eller grupper, som endast kan vara medlem i en av statsmakterna.
- Inkorporeras institutionsdelningen, de tre funktionerna och personsdelningen, fungerar de tre statsmakterna som varandras kontrollanter och ansvarar därmed individuellt för att ingen av de övriga missbrukar den arbiträra makten.

2.2.2 Parlamentarism

Parlamentarism är ett statsskick där en folkvald representation, parlamentet, har ett väsentligt inflytande över regeringsmakten och i stora drag innebär det att en regering inte kan bildas eller sitta kvar i regeringsställning om en majoritet av parlamentet är emot det (Riksdagen). Beslutanderätten och makten ligger därmed hos parlamentet.

En av grundpelarna i ett parlamentariskt system är att den verkställande makten och majoriteten i parlamentet samarbetar och influerar varandra vilket föranleder att systemet förutsätter att det finns ömsesidiga bindningar mellan de politiska partierna och ärenden mellan parlamentmajoritetspartiet och regeringen.

Det måste därmed även finnas en opponeringsfunktion, en opposition som när som helst ska kunna inträda som regeringsparti (von Sydow, 1997:20 - 21).

I likhet med maktodelningsläran går det även att identifiera en ren parlamentarism. Om det endast finns två partier brukar man tala om en ren parlamentarism, d.v.s. ett tvåpartisystem med ett majoritetsparti som har regeringsställning och ett minoritetsparti som är oppositionen som strävar efter att överta regeringsställningen (Stjernquist, 1996:229; Lagerroth, 1943:5).

Enligt Stjernquist (1996) är det politiska systemet i ett parlamentariskt statskick representativt, och någon maktodelning får inte finnas. En kritisk läsare kan då ställa sig undrande till den funktionsdelning som råder mellan den verkställande och den lagstiftande makten i ett parlamentariskt system. I maktodelningsavsnittet framgick det att ett av lärans element inbegrep en tydlig funktionsdelning mellan statsmakterna. Parlamentet skapar lagarna och det verkställande organet utför lagarna (tydligt separerade funktioner). Det verkställande organet får sin auktoritet från parlamentet och är därför ansvariga inför det (Patrick, 2006:92). På så vis kan balans och till viss del även kontroll skapas i ett parlamentariskt system. Den tydliga maktkoncentrationen som parlamentet har medför att parlamentet lättare har möjlighet att delegera maktbefogenheter till olika regeringsorgan. Till skillnad från maktodelningsläran råder det inte någon persondelning mellan de verkställande och lagstiftande makterna (Stjernquist, 1996:229, Smith, 2008:48). Denna sammanslagning av verkställande och lagstiftande makt innebär att syftet med parlamentarism är koncentrationen av makt, vilket inte är förenligt med maktodelning, där målet istället är ett uppluckrande av maktkoncentrationen (Smith, 2008:48). Den kontroll och balans som skapas i ett parlamentariskt system beror snarare på samarbeten och kompromisser, än det faktum att olika statsmakter har olika funktioner (von Sydow, 1997:21). Avslutningsvis ligger fokus inom parlamentarismen på funktionsskillnader mellan den verkställande och den lagstiftande makten och därmed tilldelas inte den dömande makten en lika stor roll.

Parlamentarismen är ett statskick som genom sin flexibilitet väl kan hantera skiftande politiska och sociala problem och konflikter. På grund av dess skiftande karaktär kan parlamentarism dock beskrivas på många olika sätt. För att lättare förstå statskickets huvudlinjer menar von Sydow (1997) att beskrivningen enklast görs genom att kontrastera parlamentarism mot det presidentiella statskicket. För denna uppsats, som behandlar maktodelningen som en motpol mot parlamentarismen, blir detta särskilt fruktbart. Ett maktodelningssystem är detsamma som ett presidentiellt system (Sedelius, 2008:4, Smith, 2008:48).

En grundläggande distinktion mellan de båda statskickerna är att i parlamentarismen är regeringen ett kollektiv medan presidenten ensam innehar den verkställande makten i ett presidentiellt system. Ett parlamentariskt system kännetecknas av att regeringen är politiskt ansvariga inför den folkvalda representationen medan den verkställande makten i ett presidentiellt system är juridiskt ansvarig inför författningen. I parlamentarismen är ministrarna oftast medlemmar i parlamentet, men ministrar i presidentiella system kan inte samtidigt vara medlem i folkförsamlingarna och folkrepresentationen. I parlamentarismen

har regeringschefen möjlighet att upplösa parlamentet, denna möjlighet har inte presidenten i presidentiella system. En avslutande viktig distinktion att nämna är att i ett parlamentariskt statskick så är parlamentet centrum för den politiska makten, medan en sådan maktcentrering helt saknas i ett presidentiellt system (von Sydow, 1997:18 - 19).

von Sydow (1997) räknar upp en rad kriterier som i någon mån måste uppfyllas för att ett parlamentariskt statskick ska anses råda. Nedan följer en sammanställning av dem:

- Parlamentets övergripande makt representeras genom deras rätt att utse verkställande maktens chef och deras inflytande över tillsättandet av olika befattningar inom administrationen (t.ex. domare)
- Sammansättningen av parlamentet ska vara bestämmande för regeringen. Regeringen ska ha parlamentets förtroende eller acceptans.
- Statschefen står i neutral position gentemot partierna, och ska inte heller blanda sig i eller påverka regeringen eller parlamentet. Detta föranleder att statschef och regeringschef har separata funktioner.
- Regeringen ska kunna kontrollera om parlamentet är representativt för väljarkåren; därmed rätten att besluta om nyval (Stjernquist, 1996:230 – 231; von Sydow, 1997:32).

2.3 Idealtypernas dimensioner

I skapandet av de dimensioner som presenteras nedan har jag tagit i beaktning den teoretiska diskussion som ovan gjorts. För att kunna använda maktdelning och parlamentarism som jämförelsepunkter, är det enklast, dels för läsaren och dels för själva analysen, att ur vissa dimensioner, tänka på maktdelning utifrån ett presidentiellt system.

Nedan kommer de olika dimensionerna ges en tydlig förklaring och koppling till teorin och avslutningsvis skapas en tabell. För att få en tydlig bild av den grundläggande tanken för dimensionerna kan den högsta dimensionen i abstrakta termer anses vara ”maktkoncentrering i ett demokratiskt samhälle”. Den abstrakta dimensionen manifesteras genom följande dimensioner:

- *Hur väljs den verkställande makten?*
 - *Finns det möjlighet att avsätta den lagstiftande makten?*
 - *Finns det möjlighet att avsätta den verkställande makten?*
 - *Uppdelning av statskickets funktioner?*
 - *Statschefens roll?*
 - *Finns det möjlighet för domstolen att underkänna en av politikerna stiftad lag?*
-
- *Hur väljs den verkställande makten?*

Den verkställande makten i ett land är den makt som utövar offentliga beslut, både inhemska och utländska (Vile, 1967:2 - 3). I maktdelningsavsnittet framgick att det är en funktion som finns i alla politiska system, så även i parlamentariska.

Men en grundläggande skillnad mellan ett system som bygger på maktindelning och ett som bygger på parlamentarism är hur den makten skapas och väljs.

En av grundbultarna i parlamentarism som vi såg i avsnitt 2.2.2 är att den verkställande makten skapas av parlamentet, mer specifikt utses den verkställande maktens chef av parlamentet. Den verkställande makten är därmed ytterst ansvarig inför parlamentet men av vikt är även det faktum att den verkställande makten består av personer som samtidigt är en del av parlamentet.

Detta kan tydligt kontrasteras till läget i ett presidentiellt system där den verkställande makten indirekt väljs av folket, men ytterst är ansvarig inför författningen (von Sydow, 1997:19). Kopplingen till avsnitt 2.2.1 är att den maktindelningen som råder i presidentiella system medför att den som innehar den verkställande makten, inte kan vara medlem i något annat statsorgan samtidigt (maktindelningens tredje element: ”persondelning”).

- *Finns det möjlighet att avsätta den verkställande makten?*

Eftersom den verkställande makten ytterst är ansvarig inför parlamentet (som vi såg i 2.2.2.) har parlamentet därmed rätt att upplösa upp den verkställande makten om parlamentet inte längre har förtroende för den. I parlamentarismen finns därmed en sådan möjlighet.

Denna möjlighet kan inte anses finnas i ett presidentiellt system som bygger på maktindelning. Skulle en sådan möjlighet finnas innebär det att institutionerna utövar makt *över* varandra, inte endast kontroll. Denna makt kan inte anses leda till balans, utan snarare större möjligheter att makten koncentreras till det organ som har denna möjlighet. Här görs den horisontella aspekten av den rena maktindelningens lära gällande.

- *Finns det möjlighet att avsätta den lagstiftande makten?*

Den lagstiftande makten i en stat har en signifikant roll. Av vikt är därmed att fastställa vilken instans som då kan tänkas ha möjligheten att avsätta en sådan makt.

I en parlamentarisk styrelse såg vi i 2.2.2. att den verkställande makten har möjlighet att besluta om ett nyval om inte parlamentet anses representera de folk som valt dem. Därmed finns det för parlamentarismen möjlighet att avsätta den lagstiftande makten.

I likhet med dimensionen ovan, kan den möjligheten inte tänka finnas i ett presidentiellt system där maktindelning råder. Skilda statsmakter och separerade funktioner ska inte innebära att de har makt över varandra eftersom statsmakterna inte är ansvariga inför varandra på något sätt.

- *Uppdelning av statsfunktionerna?*

För parlamentarismens regleras endast den verkställande och den lagstiftande makten och även om dessa har skilda funktioner, så får ingen dominera över den andra (von Sydow, 1997:19). Det går därmed inte att tala om någon strikt uppdelning av statsfunktionerna eftersom tanken inom parlamentarism är en maktkoncentrering.

Inom maktdelningen ska det dock finnas tre tydligt reglerade funktioner; en verkställande, lagstiftande och dömande funktion, då tanken och målet just är en uppdelning av makten, vilket fås genom en uppdelning av statsfunktionerna.

- *Statschefens roll?*

I ett parlamentariskt styrelseskick ska statschefen och regeringschefen (chefen över den verkställande makten) ha tydligt separerade funktioner. Statschefen ska m.a.o. inte ha någon politisk makt, utan har en mer symbolisk roll. Därmed ses statschefens roll som liten för parlamentarismen.

Detta till skillnad från statschefens roll i ett presidentiellt system där statschefen *är* regeringschefen och därmed chef över den verkställande makten. En statschefs roll i ett presidentiellt system är därmed stor.

- *Kan domstolen underkänna av politikerna stiftad lag?*

Det verkställande och det lagstiftande organet är alltid politiskt i en statsstyrelse. Ofta brukar därmed det rättsliga organet anses vara separerat och distanserat från politiken och även märkbart mindre kärnfull än de övriga två. För att avgöra vilken politisk roll rättsväsendet spelar i ett land, anser Smith (2008) att forskaren kan fråga sig utifall domstolarna har makt att rättsligt granska handlingar som görs av det lagstiftande och verkställande organet som kan anses vara i konflikt med författningen.

Denna makt eller funktion regleras inte för parlamentarism. Överhuvud tillskrivs inte den dömande makten en signifikant skild roll från den lagstiftande och den verkställande, därmed går det inte att påstå att den dömande makten i ett sådant system har rätt att gå emot en av politikerna stiftad lag. Funktionen som domarna har kan istället tänkas vara en strikt tillämpande och övervakande roll.

I 2.2.1 tillerkänns domarna i ett statsskick där det råder en tydlig maktdelning, rätten att tillämpa och även tolka lagar. Tolkningsmakten eller tolkningsfunktionen medför att domarna i längden ges möjlighet att kunna granska och i vissa fall som resultat av denna granskning, förklara lagar och handlingar som ogiltiga ifall dessa strider mot författningen.

Nedan följer en tabell utifrån analysdimensioner för att tydliggöra tolkningsramen.

Tabell: Analysdimensioner

Analysdimensioner	Maktdelning	Parlamentarism
Hur väljs verkställande makten?	Genom ett indirekt val av folket	Genom parlamentet
Finns det möjlighet att avsätta den verkställande makten?	Nej	Ja
Finns det möjlighet att avsätta den lagstiftande makten?	Nej	Ja
Uppdelning av statsfunktionerna?	Ja	Nej
Statschefens roll?	Stor	Liten
Kan domstolen underkänna av politikerna stiftad lag?	Ja	Nej

3 Analys

I detta kapitel presenteras uppsatsens analys utifrån idealtypernas dimensioner som presenterades i föregående avsnitt. För varje dimension behandlas konstitutionen först och därefter regeringsformen. Varje dimension avslutas sedan men en slutsats av de tolkningar som gjordes för dimensionerna

3.1 Hur väljs den verkställande makten?

Konstitutionens andra artikel behandlar den verkställande makten och fastslår följande: ”The executive Power shall be vested in a President of the United States of America...” (U.S. Constitution article II:1). Här stadgas först och främst att den amerikanska presidenten har makt att styra den verkställande funktionen i styrelsen och därmed att presidenten får rollen av en statschef (CSR 1).

Rörande valet av en president framgår det att ett elektorskollegium väljer presidenten:

Each State shall appoint, in such a Manner as the Legislature thereof may direct, a Number of Electors, equal to the whole Number of the Senators and Representatives to which the State may be entitled in the Congress... (U.S. Constitution article II:2)

I det tolfte tillägget ser vi även att:

The electors shall meet in their respective states, and vote by ballot for the President /.../ they shall name in their ballots the person voted for, as President /.../ The person having the greatest Number of votes for President, shall be the President... (U.S. Constitution amendment 12)

En person som röstar i ett amerikanskt presidentval vet m.a.o. på förhand vilken kandidat elektorn, som han eller hon röstar på, i sin tur röstar på. Den verkställande makten väljs därmed indirekt av folket, eftersom varje elektorskollegium (sammanslutningen av elektorer för varje stat) som röstar för en president, i sin tur väljs av folket i staten som elektorskollegiet representerar (Ritchie, 2006:87).

I regeringsformens 1 kap 6§ framgår att ”Regeringen styr riket. Den är ansvarig inför riksdagen”.

Själva bildandet av regeringen regleras i regeringsformens 6 kap. Först och främst stipuleras att: ”Regeringen består av statsminister och övriga statsråd...” (RF 6: 1) vidare även att:

När en statsminister ska utses, kallar talmannen företrädare för varje partigrupp inom riksdagen till samråd. Talmannen överlägger med vice talmännen och lämnar sedan förslag till riksdagen. Riksdagen ska inom fyra dagar, utan beredning i utskott, pröva förslaget genom omröstning. Om mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar mot förslaget, är det förkastat. I annat fall är det godkänt (RF 6:4)

3.1.1 Slutsats

Här råder för konstitutionen en hög överensstämmelse med dess idealtyp. Först och främst har den verkställande makten rollen av en president enligt den amerikanska konstitutionen, men framförallt väljs presidenten indirekt av folket, genom att folket röstar på det elektorskollegium som representerar den kandidat folket vill ska bli president.

Ett parlamentariskt system representerar istället en annan valmetod. Enligt idealtypen är det parlamentet som utser den verkställande makten, vilket är fallet i regeringsformen. Riksdagen är Sveriges parlament, dess folkrepresentation och den verkställande makten innehas av Sveriges regering. Riksdagen utser inte regeringen som helhet men utser statsministern, vilket är förenligt med parlamentarismens idealtyp. Regeringsformen uttrycker även att den verkställande makten är tilldelad en regering som ett kollektiv snarare än till en enskild person vilket fallet är för den amerikanska styrelsen. Dock har statsministern ett avgörande inflytande över den verkställande makten då statsministern utser regeringsledamöter: ”... statsministern tillsätter övriga statsråd” (RF 6:1). Det fastställandet tillsammans med det faktum att statsministern sedan 1997 är chef för hela regeringskansliet, visar på en utveckling mot en ökad makt för statsministern som enskild person (Holmberg & Stjernquist, 2008:120).

3.2 Finns det möjlighet att avsätta den verkställande makten?

Den amerikanska konstitutionen tillger inte någon instans makten eller uppgiften att kunna avsätta den verkställande makten, däremot kan riksrättsåtal väckas mot en president, vice president eller andra civila tjänstemän:

The President, Vice President and all civil officers of the United States, shall be removed from Office on Impeachment for, and Conviction of, Treason, Bribery, or other high Crimes and Misdemeanors (U.S. Constitution article II:4)

Bestämmelserna om riksrättätalsprocessen härrör från brittisk praktik, men det finns viktiga skillnader som är fruktbara att ta upp för att påvisa hur processen fungerar enligt konstitutionen. I Storbritannien var riksrättsåtal egentligen ett verktyg för att avlägsna en person som missbrukat eller misskött sin tjänst som var skyddad under kronan. I praktiken kunde denna process dock användas mot vem som helst oavsett om denne var tjänsteman eller inte, där straffet kunde vara allt från böter till dödsstraff. I motsats till detta är den amerikanska riksrättätalsprocessen ”botande” inte straffbar och processen kan endast vändas mot tjänstemän. Domarna är begränsade i den mån att tjänstemännen som åtalas i värsta fall kan entledigas med inga möjligheter att i framtiden inneha liknande tjänst (CSR 1). Vidare är det representanthuset som enligt konstitutionen har rätten att väcka riksrättsåtal: ”The House of Representatives /.../ shall have the sole Power of Impeachment” (U.S. Constitution article I:2:5) och senaten är i sin tur instansen med ensamrätten att pröva dessa åtal: ”The Senate shall have the sole Power to try all Impeachments” (U.S. Constitution article I:3:6). Processen börjar m.a.o. i representanthuset, där en enkel majoritet (förslaget måste stödjas av mer än hälften av de totala rösterna som läggs) krävs för att väcka åtal. Den anklagade tjänstemannen har sedan sin rättegång i senaten, där två tredjedels majoritet krävs för en dom (Ritchie, 2006:95). Tjänstemannen har dock möjlighet att självmant avgå innan dess att representanthuset väcker åtal, vilket president Richard Nixon gjorde. Andra exempel på riksrättsåtal är presidenterna Andrew Johnson och Bill Clinton som var åtalade av representanthuset men som sedan blev frikända i senaten (ibid).

Enligt regeringsformen har riksdagen möjlighet att avsätta den verkställande makten eller annat statsråd: ”Riksdagen kan förklara att ett statsråd inte har riksdagens förtroende...” (RF 13:4). Vidare så avställs statsrådet av talmannen: ”Förklarar riksdagen att statsministern eller något annat statsråd inte har riksdagens förtroende, ska talmannen entlediga statsrådet...” (RF 6:7). En misstroendeförklaring, som denna process kallas, tas endast upp till prövning om det väcks av minst en tiondel av riksdagens 349 ledamöter. Misstroendeförklaringen kan antingen väckas mot regeringen som kollektiv eller mot enstaka statsråd. Genom att misstroendeförklara en statsminister leder det i regel till att regeringen i sin helhet avsätts eftersom statsministern valt de övriga statsråden (Holmberg & Stjernquist, 2008:224). För att en misstroendeförklaring ska anses vara genomförd, måste majoriteten av riksdagens alla ledamöter rösta för den. För att minska risken att hela regeringen avsätts, kan regeringen själv, inom en vecka efter det att en misstroendeförklaring väcks, besluta om extra val. I sådant fall hävs misstroendeförklaringen (ibid). 1980 väcktes det första yrkandet om misstroendeförklaring som stöddes av tillräckligt många ledamöter. Därefter väcktes fyra misstroendeförklaringar, men som inte fick behövlig majoritet. Vid två tillfällen har misstroendeförklaringar samlat en majoritet. 1981 avgick regeringen bestående av Centerpartiet, Folkpartiet och Moderaterna inför hot om misstroendeförklaring. 1988 avgick justitieministern självmant när det ansågs klart att det fanns majoritet för misstroendeförklaring (ibid: 224 - 25).

3.2.1 Slutsats

Enligt konstitutionen finns inte möjligheten att avsätta en president på andra grunder än om brott begåtts. Att en president får avgå kan tänkas vara följden av att riksrättsåtal om brott väckts mot denne och att denne sedan blir dömd. Graden av maktindelningen kan i detta fall anses vara hög.

För regeringsformen är läget annorlunda. Eftersom det svenska styrelseskicket bygger på parlamentarism; regeringen är ytterst ansvarig inför riksdagen, så bör riksdagen därmed ha makten att frånta regeringen dess givna makt. Så är fallet enligt regeringsformen, där riksdagen kan väcka misstroendeförklaringar om att specifikt entlediga statsministern och/eller andra statsråd.

3.3 Finns det möjlighet att avsätta den lagstiftande makten?

Möjligheten att avsätta den lagstiftande makten, i USAs fall kongressen, finns enligt konstitutionen inte. Det finns dock möjlighet att väcka riksrättsåtal mot en tjänsteman där resultatet blir att denne entledigas. Denna bestämmelse regleras i utdraget nedan:

... all civil officers of the United States, shall be removed from Office on Impeachment for, and Conviction of, Treason, Bribery, or other high Crimes and Misdemeanors” (U.S. Constitution article II:4)

Det är även samma utdrag som i ovan dimension reglerade möjligheten att avsätta den verkställande makten. Det finns däremot ingen artikel eller klausul som reglerar en specifik möjlighet att avsätta senaten, representanthuset eller kongressen som helhet.

Den svenska regeringsformen å andra sidan möjliggör detta. Regeringen är beroende av riksdagens förtroende och kan därmed avsättas av riksdagen men genom enligt följande utdrag har regeringsformen format ett motvape: ”Regeringen får besluta om extra val till riksdagen mellan ordinarie val...” (RF 3:11). Med detta har regeringen möjlighet att förkorta riksdagens mandatperiod, även kallat en upplösningsrätt (Bull & Sterzel, 2010:129). Dock har denna befogenhet spelat en väldigt begränsad roll i praktiken, förmodligen med anledning av att ett nyval endast gäller till utgången av pågående mandatperiod. Mer specifikt; om en riksdag är inne på tredje året av sin fyraåriga mandatperiod, och regeringen utlyser ett extra val, så får den nya riksdagen inte sitta en ny period på fyra år, utan endast det sista året inom den ursprungliga fyraårsperioden (Holmberg & Stjernquist, 2008:79)

3.3.1 Slutsats

Konstitutionen ger ingen instans möjligheten att avsätta den lagstiftande makten i sin helhet. Däremot ges möjligheten att väcka åtal och därmed entlediga en tjänsteman som är en del av den lagstiftande makten. Trots att en sådan möjlighet ges, kan det inte tänkas leda till ett avståndstagande från maktdelnings idealtyp. Även här liknar konstitutionen i hög grad maktdelnings idealtyp. Vidare får riksriättsåtalsprocessen som konstitutionen möjliggör en mer specifik karaktär, genom att en specifik person åtalas, men kan inte anses få en lika stor konsekvens för den lagstiftande makten som helhet.

Detta i kontrast mot upplösningsrätten som regeringsformen möjliggör som får en "helhetskaraktär" i och med att riksdagens hela sammansättning ändras, vilket även medför att denna rätt får större konsekvens för den lagstiftande makten eftersom den kan ändras i sin helhet. Denna rätt är helt i linje med parlamentarismens idealtyp.

3.4 Uppdelning av statsfunktionerna?

För konstitutionen utgår vi från följande: "All legislative Powers herein granted shall be vested in a Congress of the United States, which shall consist of a Senate and House of Representatives (U.S. Constitution article I:1)". Skaparna av konstitutionen separerade och gav styrelsemakten till tre organ; den lagstiftande makten till kongressen, den verkställande makten till presidenten och den dömande makten till domstolarna (Ritchie, 2006:50). Den unika och begränsade makt som ges till kongressen såg vi i början av detta stycke. Dock är det så att det inte någonstans i konstitutionen ges uttryck för ett bevarande av gränserna som dras mellan de tre organen. M.a.o. finns det ingen uttrycklig reglering som fastställer de separata funktionerna. Men genom att konstitutionen fastställer verktyg, eller snarare lagar som leder till att vardera organ inte kan beblanda sig i något av de andra organens arbete är det tänkt att gränserna mellan de tre organen ska bibehållas (CSR 3). Vidare implementeras maktdelningen mellan statsfunktionerna genom att varje organ utför unika och identifierbara funktioner samt att det råder en tydlig persondelning för varje organ. Detta ses tydligt i följande stycke: "... no Person holding any Office under the United States, shall be a member of either House during his Continuance in Office" (U.S. Constitution article I:6). Konstitutionen fastslår därmed att en person som är en medlem i ett organ inte samtidigt kan vara medlem i ett annat (Ritchie, 2006:50).

I regeringsformens första kapitel uttrycks det att: "All offentlig makt i Sverige utgår från folket /.../ den förverkligas genom ett /.../ parlamentariskt statskick..." (RF 1:1). Det råder härmed ingen tanke om statsmakter som ska separeras, utan istället att regeringen ska ha riksdagens förtroende eller åtminstone tolerans. Konsekvensen av fastställandet av parlamentarism leder till att riksdagen får en central plats (Holmberg & Stjernquist, 2008:47). Riksdagens viktigaste

funktion är att den ensam stiftar lagar. Regeringens funktion är enligt regeringsformen att styra riket med ansvar inför riksdagen. Vad denna styrande funktion innebär är inte definierat i regeringsformen men anses vara en restfunktion i relation till riksdagens och domstolarnas funktioner (Holmberg & Stjernquist, 2008:47 - 48). Huvudpoängen som regeringsformen ger uttryck för är att riksdagen och regeringen är de främsta makthavarna, även om domstolarna otvivelaktigt utövar offentlig makt ”så kan detta ses som länk vidare i kedjan från folket, eftersom riksdagen eller regeringen inrättar dem med de fysiska personer som krävs för deras funktion” (Bull & Sterzel, 2010:48).

3.4.1 Slutsats

Här görs författningarnas ideal till viss del gällande. Å ena sidan finns den maktkoncentrering till riksdagen som enligt regeringsformen råder, å andra sidan den maktindelning mellan kongress, president och domstolen som enligt konstitutionen råder.

Konstitutionen sett ur denna dimension, påvisar därmed till viss grad maktindelningens idealtyp. Det finns tydligt separerade funktioner mellan de tre instanserna och det finns även ett stadgande om persondelning. Maktindelningens läran har implementerats i konstitutionen på ett sätt som gjort att en enskild person eller grupp inte kan skapa, förvalta eller tolka lagarna samtidigt, och att varje instans ska kontrollera och balansera varandra (CSR 3; Richie, 2006:50). Detta medför även att en person inte kan vara anställd i mer än en instans. Tal om uppdelning enligt den rena maktindelningens läran är det dock inte; de tre statsorganens funktioner överlappar nämligen i många fall. Exempelvis har presidenten en vetorätt över kongressen, senaten utnämner ledande befattningsinnehavare inom det verkställande organet, senatens godkännande krävs för att bekräfta en presidents nomineringar för domare till högsta domstolen och presidenten har även rätt att benåda dömda brottslingar (ibid). Det går dock inte att påstå att konstitutionen för den sakens skull rör sig närmre parlamentarismens idealtyp, även om konstitutionen inte fullt ut liknar maktindelningens idealtyp, är maktindelningens läran tydlig.

Enligt regeringsformen finns inte någon strikt uppdelning mellan statsfunktionerna eftersom riksdagen kan ses som den instans de andra utgår från. Möjligen kan man göra tolkningen att det råder två uppdelningar; mellan regeringen och riksdagen. Men som nämnt innan får regeringen sin makt från riksdagen och därmed kan det inte ses som två strikt uppdelade funktioner. Enligt maktindelningens läran bör det inte råda någon koncentring av makt till endast en institution och här frångår alltså regeringsformen starkt från maktindelningens läran och liknar i hög grad parlamentarismens idealtyp. Något som även visar på ett avståndstagande från maktindelningens idealtyp i denna dimension är det faktum att ministrarna i regeringen samtidigt är riksdagsledamöter, det finns alltså ingen persondelning vilket den rena maktindelningens läran kräver.

3.5 Statschefens roll?

Först och främst kan vi i konstitutionen läsa att: ”The President shall be Commander in Chief of the Army and Navy of the United States, and of the Militia of the several States...” (U.S. article 2:2:1). Vidare även att:

He shall have Power, by and with Advice and Consent of the Senate, to make Treaties, Provide two-thirds of the Senators present concur; and he shall nominate, and by and with Advice and Consent of the Senate, shall appoint Ambassadors, other public Ministers and Consuls, Judges of the supreme Court, and all other Officers of the United States, whose Appointments are not herein otherwise provided for... (U.S. Constitution article II:2:2)

The President shall have Power to fill up all Vacancies the may happen during the Recess of the Senate, by granting Commissions which shall expire at the End of their next Session (U.S. Constitution article II:2:3)

Presidenten verkar m.a.o. inte endast som regeringschef utan även som överbefälhavare för de väpnade styrkorna, vilket även inkluderar nationalgardet i varje stat när de uppmanas att tjänstgöra med den federala krigsmakten. Därmed är alla amerikanska militära styrkor underordnade den civila regeringen. Presidenten utser försvarsminister och andra civila tjänstemän för att övervaka de väpnade styrkorna. På grund av rollen som överbefälhavare har presidenter i USA haft, och har än i dag, en enorm makt i krigstider, vilket med tiden gjort att de kan vidmakthålla allt större kontroll över utländska och militära policys (Richie, 2006:91). Som regeringschef är presidenten ansvarig för de olika verkställande kontoren och därmed för tillsättandet av dess chefer (ibid). Som statschef fungerar presidenten även som en symbol för enighet och kontinuiteten av landets historia (Smith, 2008:69)

I regeringsformen kan vi läsa följande: ”Konungen eller drottningen som enligt successionsordningen innehar Sveriges tron är rikets statschef” (RF 1:5). De uppgifter som ankommer på statschefen är bl.a. som ordförande i informationskanselj (RF 5:1), presiderar vid den särskilda kanselj vid vilken regeringsskifte äger rum (RF 6:4), förklarar riksmötet öppnat vid särskilda sammanträden med kammaren (Holmberg & Stjernquist, 2008:114). Regeringsformen skapar i kap 5, som reglerar statschefens roll, ingen tydlig klarhet om exakt vilken rättsställning statschefen har i förhållande till riksdag och regering. Men den grundläggande systematiken i regeringsformen ger en relativt klar bild av rättsläget. Enligt grundlagspropositionen är statschefen rikets högsta värdighet, vilket innebär en ställning över riksdagen och regeringen (Bull & Sterzel: 2010:155). Trots det, är ställningstagande i regeringsformen tydligt; statschefen ska inte ha någon politisk makt (ibid:152).

3.5.1 Slutsats

Enligt vad som kan tolkas utifrån de två författningarna är statschefens roll betydligt större i konstitutionen än i regeringsformen. Enligt konstitutionen utövar statschefen faktiskt makt över landets styrelse i och med att denne samtidigt även är regeringschef och överbefälhavare. Regeringsformens beskrivning av relationen mellan statschefen till regeringschefen kan kopplas samman med Smiths (2008:74) beskrivning av ett system med ”dubbla chefer”, d.v.s. där en person fyller den ceremoniella rollen som statschef och en annan fungerar som regeringschef och vars auktoritet härleds från en kontroll av parlamentet.

Enligt regeringsformen är statschefens roll liten. Statschefen; Kungen eller Drottningen, har en viktig representativ och ceremoniell roll för riket Sverige, men vad det beträffar den politiska makten har statschefen ingen makt. Denna makt har istället statsministern. Att statschefen ställs över riksdagen och regeringen kan tänkas innebära just det, att denne ska företräda riket informellt och på ett plan ena riket. Det kan inte tänkas innebära att statschefen på något plan utövar någon makt som står över riksdagens och regeringens. Därmed identifieras en god överensstämmelse med parlamentarismens idealtyp, eftersom sett utifrån faktiskt makt, så har statschefen en liten roll enligt regeringsformen.

Den amerikanska presidentens militära, diplomatiska och ekonomiska makt kan sägas leda till att detta verkställande kontor fyller den mest framstående politiska rollen i världen (Smith, 2008:69). M.a.o. råder i konstitutionen en hög grad av maktindelning för denna dimension.

3.6 Kan domstolen underkänna en av politikerna stiftad lag?

Ett problem som skaparna av konstitutionen tampades med, och som inte fullt ut behandlades, är till vilken grad domstolarna ska ges rättslig granskning. På engelska kallas detta ”judicial review” och är det överinseende domstolen har i och med dess möjlighet att kunna döma lagstiftande och verkställande handlingar som ogiltiga när dessa strider mot konstitutionens stadgar (Kernell, Jacobson & Kousser, 2012:764). I konstitutionens sjätte artikel går det att läsa att:

This Constitution and the Laws of the United States which shall be made in Pursuance thereof, and all Treaties made, or which shall be made, under the Authority of the United States, shall be the supreme Law of the Land; and the Judges in every State shall be bound thereby, any Thing in the Constitution or Laws of any State to the Contrary notwithstanding. (U.S. Constitution article VI cl.2)

Denna klausul kallas för ”the supremacy clause” och etablerar domstolens granskningsmakt för delstatliga lagar och dess möjlighet att upphäva dessa om de skulle strida mot konstitutionen. Det står däremot inte uttryckligen någonstans i

konstitutionen att denna auktoritet skulle sträcka sig till att innefatta en vetorätt mot federala lagar, m.a.o. en möjlighet att granska de lagstiftande och verkställande organens handlingar som strider mot konstitutionen och därmed förklara dem som ogiltiga (CSR 4; Kernell, Jacobson & Kousser, 2012:67). Det finns de som hävdar att konstitutionens tredje artikel ger domstolen denna rättsliga granskningsmakt i och med stadgandet att: ”The judicial Power shall extend to all Cases, in Law and Equity, arising under this Constitution...” (U.S. article III:2:1) vilket innebär att de federala domstolarna tillges makten att döma hur konstitutionen ska tolkas och de kan därmed även anses ha rätten att döma huruvida lagar framtagna av kongressen är förenliga med konstitutionen (Richie, 2006:99). För att visa på denna makt domstolarna och framförallt högsta domstolen har, kan ett exempel vara givande. Det tidigaste och ett av de mest kända fallen då rättslig granskning hamnat i fokus var under tidigt 1800 - tal i fallet Marbury v. Madison. Fallet rörde utnämmandet av en domartjänst. Presidentvalet år 1800 ledde till att ett antal domare som utnämnts av den tidigare administrationen ännu inte fått sina intyg av den nya administrationen, vilka krävdes för att domarna skulle kunna installeras och påbörja sin tjänst. En av domarna, William Marbury, krävde därför att högsta domstolen skulle se till att den nya utrikesministern, James Madison, skulle utfärda hans intyg. Till grund för sitt krav var en lag utfärdad av kongressen år 1789. John Marshall, ordförande för högsta domstolen, avtog Marburys yrkande med motivet att lagen som Marbury åberopade stod i strid med konstitutionen (CSR 4). Det var utfallet i det ovan nämnda fall som anses vara den händelse som erkände domstolens likställda status bland de övriga två organen i den amerikanska styrelsen. Dock finns det verktyg i konstitutionen som möjliggör att kongressen och presidenten ibland kan ”tygla” högsta domstolen när de inte är i linje med domstolens utfall. Exempelvis har enligt artikel III kongressen tillåtelse att bestämma en domstols behörighet och tillåts även skapa lägre domstolar. Storleken på högsta domstolen fastställs inte i konstitutionen, vilket tolkas som att grundarna överlät till kongressen att bestämma det. Ibland har även en nyinstallerad administration valt att expandera storleken på rättsväsendet som ett led i att skapa platser som kan tillsättas med sympatiska domare, på så vis är tanken att ett rättsväsende som överensstämmer med förändringar i det nationella opinionsläget skapas. När inget annat fungerar kan kongressen yrka för ett tillägg till konstitutionen, detta har dock väldigt sällan hänt (Kernell, Jacobson & Kousser, 2012:428 - 429).

Frågan huruvida domstolarna ska ha möjlighet att pröva innehållet i rättsregler mot överordnade regler har varit en väldigt omdebatterad fråga inom den allmänna konstitutionella rätten. I Sverige kallas denna befogenhet för lagprövning (Bull & Sterzel, 2010:271). Lagprövning kan vara antingen abstrakt eller konkret. Lagrådets prövning, som diskuteras längre fram, är exempel på abstrakt prövning; en prövning av en bestämmelse eller lag innan en bestämmelse trätt i kraft och som inte berör någon enskild. En sådan prövning kan ses som en förhandsprövning eftersom den sker innan bestämmelserna är en del av den ”gällande rätten”. En konkret prövning är en sådan domstolarna utför; en prövning där det finns en enskild och redan uppkommen konflikt vars utfall beror på vilka

regler som är tillämpbara på situationen. En sådan prövning är vanligtvis en efterhandsprövning eftersom domstolarna inte blir inblandade förrän bestämmelsen redan trätt i kraft.

Framtill 2010 reglerades domstolens specifika lagprövningsrätt enligt följande:

Finner domstol eller annat offentligt organ att en föreskrift står i strid med en bestämmelse i grundlag eller annan överordnad författning eller att stadgad ordning i något väsentligt hänseende har åsidosatts vid dess tillkomst får föreskriften icke tillämpas. Har riksdagen eller regeringen beslutat föreskriften, skall tillämpning dock underlåtas om felet är uppenbart (RF (2009) 11:14)

I december 2009 la regeringen fram en proposition om att ta bort det s.k. uppenbarhetskravet i paragrafen (prop. 2009/10:80). Uppenbarhetskravet innebar begränsningen att kunna åsidosätta en bestämmelse i en utfärdad lag endast om bestämmelsen står i *uppenbar* strid mot en tydlig bestämmelse i grundlag (Holmberg & Stjernquist, 2008:213). Genom att ta bort uppenbarhetskravet ville regeringen möjliggöra att lagprövningen får större genomslag och mer karaktär av en förhandsprövning (prop. 2009/10:80). Regeringens förslag gick igenom och från och med 1974 års regeringsform i 2011 års lydelse går följande att läsa:

Finner en domstol att en föreskrift står i strid med en bestämmelse i grundlag eller annan överordnad författning får föreskriften inte tillämpas. Detsamma gäller om stadgad ordning i något väsentligt hänseende har åsidosatts vid föreskriftens tillkomst. Vid prövning enligt första stycket av en lag ska det särskilt beaktas att riksdagen är folkets främsta företrädare och att grundlag går före lag (RF 11:14)

Lagprövning förekommer i praktiken sällan vilket beror på det omfattande arbete som sker innan en lag antas av riksdagen (Bull & Sterzel, 2010:273). Här får Lagrådets granskning betydelse, något som även det ändrades i och med regeringens proposition från 2009. Den dåvarande ordningen för Lagrådet innebar att det inte var obligatoriskt för regeringen eller ett riksdagsutskott att ta i beaktning Lagrådets uttalande kring lagstiftning som rör de ämnen som avser Lagrådets s.k. granskningsområde (prop. 2009/10:80). Huvudregeln var därmed att Lagrådet bör höras, men en lag ansågs inte kunna underkännas vid tillämpningen på grund av att Lagrådet inte granskat den (Holmberg & Stjernquist, 2008:160). I och med att riksdagen antog propositionen, har Lagrådets roll förstärkts genom att regeringsformen nu reglerar att regeringen alltid måste få ett yttrande från Lagrådet när det gäller förslag till lagstiftning som faller inom Lagrådets granskningsområde. Även begränsningen att Lagrådet endast behöver höras om lagen är viktig för enskilda eller från allmän synpunkt togs bort.

3.6.1 Slutsats

Den amerikanska konstitutionen tillskriver domstolarna en signifikant roll, vilket går i linje med den maktindelning konstitutionen bygger på. Möjligheten domstolarna har att rättsligt granska lagarna är dock inte uttryckligen reglerat. Som nämnt finns det verktyg som möjliggör att kongressen och presidenten kan vägra följa domstolens beslut och att domstolen genom befogenheten för rättslig prövning kan anses ge domstolen sista ordet i många policys är inte nödvändigtvis fallet. Högst domstolen har inte någon som helst utförande makt, d.v.s. om de dömer något vara i strid mot konstitutionen, så har de ingen makt att i praktiken verkställa domen (Kernell, Jacobson & Kousser, 2012:428). Trots det, är den rättsliga granskningen ett viktigt inslag i den amerikanska styrelsen, något som får anses underbygga domstolarnas makt och kontroll över de övriga statsorganen. Enligt maktindelningläran ska statsorganen fungera som kontrollanter för varandra, och genom domstolens accepterade makt att utöva rättslig granskning av handlingar gjorda av kongressen och presidenten, får domstolen en viktig och kontrollerande funktion.

Läget ter sig något annorlunda sett utifrån regeringsformen. Domstolarna har en lagprövningsrätt och i viss mån är lagprövning en följd av att lagordningen är hierarkiskt ordnade, d.v.s. att rättsreglerna befinner sig i hierarkiskt förhållande till varandra; lag är överordnad förordning eller annan föreskrift (Bull & Sterzel, 2010:213, 272). I likhet med den amerikanska konstitutionen ses domstolarnas befogenhet att utföra lagprövning som en naturlig del i deras roll att utöva kontroll över att normgivning går rätt till (ibid: 272). Därmed är parlamentarismen ur denna synvinkel inte lika identifierbar. Sveriges medlemskap i EU anses även ha påverkat domstolens ökade roll eftersom den bl.a. har till uppgift att skydda det EU-rättsliga systemet. Dock finns det restriktioner för domstolens makt. Finner en domstol, genom lagprövning, att föreskriften står i strid med överordnad lag blir konsekvensen att föreskriften inte får tillämpas. Föreskriften tas ej ur bruk eller liknande, den kvarstår till dess att den upphävs genom exempelvis en ny lag (ibid:273). Lagrådets funktion är också ett viktigt inslag ur två synvinklar, dels på grund av att det i och med dem finns en granskningsrätt som i viss mån liknar ”judicial review” i den amerikanska styrelsen, dels på grund av att det dock inte är domstolarna som tillskrivs denna roll i Sverige vilket är fallet för USA.

4 Avslutande diskussion

Uppsatsens frågeställning löd:

Sett utifrån maktdelningens och parlamentarismens idealtyp, till vilken grad kan den amerikanska respektive svenska författningen anses likna sina respektive ideal?

Konstitutionen liknar i mångt och mycket dess idealbild: Det råder en tydlig personsdelning eftersom att ingen minister kan vara medlem i fler institutioner samtidigt. Det råder även en tydlig institutionsdelning mellan den lagstiftande, den verkställande och den dömande makten. Presidenten, som är regeringschefen, är även statschef vilket medför att statschefens roll är stor. Presidenten väljs även indirekt av folket. Konstitutionen skapar heller inga verktyg som ger möjlighet att kunna avsätta den verkställande eller den lagstiftande makten. Domstolarna ges enligt konstitutionen rätt att underkänna delstatliga lagar som strider mot federala lagar. Men samtidigt anses konstitutionens tredje artikel, som behandlar domstolväsendet, vara den mest vaga. Faktum är att domstolarnas största makt, den rättsliga prövningen, d.v.s. möjligheten att granska och upphäva lagar och handlingar gjorda av kongressen och presidenten som strider mot konstitutionen, aldrig uttrycks i klartext. Trots det finns en sådan möjlighet i praktiken.

Den rena maktdelningsläran uppnås dock inte om institutionerna även utför tydligt avgränsade funktioner och det är här som analysen av konstitutionen visar på en inte fullt lika hög grad av maktdelning som vi såg i övriga dimensioner. Det råder ingen strikt eller total uppdelning av statsfunktionerna eftersom statsmakterna i många fall kan ”blanda sig i” varandras angelägenheter. Därmed måste det på vissa plan råda en del (om ändock svaga) samarbeten och bindingar mellan statsmakterna. Detta kan inte liknas vid maktdelningens idealtyp. För övriga dimensioner råder dock en hög liknelse med maktdelningens idealtyp och därmed kan graden av maktdelning anses tydlig och identifierbar i konstitutionen.

Regeringsformen representerar en hög grad av parlamentarism: Maktkoncentreringen till riksdagen är tydlig och även om röster höjts gällande statsministern ökade roll, väljs denne av riksdagen. Trots den ökade makten som statsministern kan anses ha fått, så kan denna makt tas ifrån statsministern om denne inte har riksdagens förtroende. Statsministern är inte Sveriges statschef, denna post innehas av en kung eller drottning, som i sin tur inte har någon politisk makt. Sett utifrån ett politiskt perspektiv, är därmed statschefens roll liten. Vidare ska riksdagen representera folket och om så inte är fallet, ges regeringen möjlighet att utlysa nyval. Enligt regeringsformen kan en domstol aldrig underkänna en lag och döma den ogiltig, de kan endast döma den icke-tillämpbar. Resultatet blir dock inte att lagen tas ur bruk. Lagrådets granskningsmakt är något som kan jämföras med de amerikanska domstolarnas rättsliga prövning, men skillnaden är

att de svenska domstolarna inte erkänns denna makt. Regeringsformen svar på frågan ”har domstolarna möjlighet...” är nej, de har ingen sådan möjlighet.

Båda författningarna möjliggör att domstolarna har rätt att pröva att lagarna inte strider mot överordnad lag. Men detta är inte något som är unikt för maktdelningssystem eller parlamentariska system.

Den makt domstolarna i USA i praktiken har, är ett resultat av maktdelningen och den makt domstolarna saknar i Sverige är i kontrast ett resultat av parlamentarismen.

Dras analysen tills sin spets, så liknar regeringsformen i större grad parlamentarismens idealtyp än vad konstitutionen liknar maktdelningens, vilket kan anses vara överraskande. Vi kunde läsa i inledande kapitel till denna uppsats att parlamentarismen inte alltid varit självklart i det svenska politiska livet, trots det visar denna uppsats att graden av parlamentarism idag är hög. Det finns onekligen många former av parlamentarism i världen, men genom att ha analyserat regeringsformen mot en konstruktion av vad som kan anses vara parlamentarismens idealtyp, har jag visat att parlamentarismen, så som den manifesteras i regeringsformen, mycket väl kan fungera som ett ideal för andra länder.

Även om konstitutionen inte i lika hög grad liknar maktdelningens idealtyp, vilar konstitutionen onekligen på maktdelningläran. Vile (1967) skriver, som nämnt i tidigare kapitel, att den rena maktdelningläran inte kan fungera i praktiken, och konstitutionen kan därmed anses likna maktdelningens idealtyp i den mån som är möjligt för ett fungerande styrelseskick.

Detta leder oss vidare till förslag om vidare forskning.

En rad förändringar har skett i den svenska regeringsformen under flera hundra år. Eftersom författningen kontinuerligt ändrats, är det då möjligt att se regeringsformen som stabil och i längden den svenska styrelsen som varaktig? Men å andra sidan, när demokrati väl införts i ett land, hur viktigt är en skriven författning? Den amerikanska styrelsen har i kontrast till detta varit väldigt trogen sin konstitution som i grunden aldrig har ändrats, går det därmed att påstå att den amerikanska styrelsen är stabilare än den svenska? Parlamentarismen kan idag anses vara stark i Sverige, samtidigt det finns dem som anser att maktdelningen försvagats i praktiken i USA. USA och Sverige har olika men viktiga platser i världspolitiken. Detta leder till att länderna i många fall kan anses vara förebilder för nya demokratier. Därmed går det att ställa sig undrande till, vilken form av styrelse som i längden är att föredra, ett parlamentariskt system eller ett maktdelningssystem?

5 Referenser

5.1 Primära källor

- Bilaga: Regeringsformen (Lydelse den 1 januari 2011), i Mattson, Ingvar, Petersson, Olof (red) (2011), *Svensk Författningspolitik*. Viborg: Nørhaven A/S
- Bilaga: The Constitution of the United States of America, i Ritchie A. Donald, Justicelearning Org (2006), *Our Constitution*. USA: Oxford University Press

5.2 Tryckta källor

- Back, Per-Erik ”Den skrivna författningens roll” (1980), i Back, Per-Erik (red) *Modern Demokrati: Problem och Debattfrågor*. Lund: Liber
- Bergström, Göran, Kristina Boréus ”Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys” i Bergström, Göran, Kristina Boréus red (2012), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Bergström, Göran, Kristina Boréus ”Idé- och ideologianalys” i Bergström, Göran, Kristina Boréus red (2012), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Bull, Thomas ”Maktindelning i den svenska författningen?” (2008), i Frändberg, Åke, Hedlund, Stefan, Spaak Torben (red) *Festskrift till Anders Fogelklou*. Västerås: Edita
- Bull, Thomas, Sterzel, Fredrik (2010), *Regeringsformen: en kommentar*. Stockholm: SNS förlag
- Calabresi, Steven G. Berghausen, Mark E. Albertson, Skylar (2012), ”The Rise and Fall of the Separation of Powers”, s. 527 – 549 i *Northwestern University Law Review, Vol. 106, No. 2*
- Carolan, Eoin (2009), *the New Separation of Powers: A Theory for the Modern State*. USA: Oxford University Press
- Esaiasson, Peter et al (2007), *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik
- Gerangelos, A. Peter (2009), *the Separation of Powers and Legislative Interference in Judicial Process*. Oxford: Hart Publishing
- Gwyn, William B. (1965), *the Meaning of the Separation of Powers: An analysis of the doctrine from its origin to the adoption of the United States Constitution*. Netherlands: The Hague
- Hegeland, Hans (2006), *Nationell EU-parlamentarism: Riksdagens arbete med EU-frågorna*. Stockholm: Santérus Förlag

- Hermansson, Jörgen ”Om att tämja folkmakten” (1999), i *Maktdelning*. SOU 1999:76
- Holmberg, Erik, Stjernquist, Nils (2008), *Vår författning*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Isberg, Magnus (2011), *Sveriges grundlagar och riksdagsordningen*. Stockholm: Riksdagens internettryckeri.
- Landau, David (2012), ”The Importance of Constitution-Making”, s. 611 – 633 i *Denver University Law Review, Vol. 89 Issue 3*.
- Lehrberg, Bert (2010), *Praktiskt Juridisk Metod*. Uppsala: I.B.A. Institutet för Bank- och Affärsjuridik AB
- Lundquist, Arne (1983), *Max Weber - Ekonomi och Samhälle: Förståendesociologins Grunder*. Lund: Argos Bokförlag
- Kernell, Samuel, Jacobson, Cary C, Kousser, Thad (2012), *the Logic of American Politics*. Washington DC: CQ Press.
- Nordin, Svante (2006), *Det Politiska Tänkandets Historia*. Lund: Studentlitteratur
- Patrick J. John, Justicelearning Org (2006), *Understanding Democracy: A Hip Pocket Guide*. USA: Oxford University Press
- Ritchie A. Donald, Justicelearning Org (2006), *Our Constitution*. USA: Oxford University Press
- Sannerstedt, Anders (1989), *Riksdagen och lagstiftningen*. Lund: Studentlitteratur
- Sartori, Giovanni (1976), *Parties and Party Systems*. New York: Vail-Ballou Press
- Sartori, Giovanni (1987), *the Theory of Democracy Revisited*. New Jersey: Chatham House Publishers
- Sedelius, Thomas (2008), ”Demokrati eller presidentdiktatur? Konstitutionella vägval i postkommunistiska länder” i *Nordisk Østforum*, Vol. 22, No. 8, pp. 142-161
- Smith, A. Raymond (2008), *the American Anomaly: U.S. Politics and Government in Comparative Perspective*. New York: Routledge
- SOU 1999:76, Maktdelning
- Sterzel, Fredrik (1999), *Parlamentarismen i författningen*. Stockholm: Norstedts juridik
- Spång, Mikael (2005), *Det Moderna Demokratiidealet*. Lund: Studentlitteratur
- Stjernquist, Nils (1996), *Tvåkammartiden: Sveriges Riksdag 1867 – 1970*. Värnamo: Fälth's Tryckeri
- von Sydow, Björn (1997), *Parlamentarismen i Sverige: Utveckling och utformning till 1945*. Södertälje: Gidlunds Förlag
- Vile, M. J. C. (1967), *Constitutionalism and the Separation of Powers*. Oxford: Clarendon Press

5.3 Elektroniska källor

- CSR 1. Hämtad 2013-03-05 på: <http://law.onecle.com/constitution/article-2/02-executive-power.html>
- CSR 2. Hämtad 2013-03-07 på: <http://law.onecle.com/constitution/article-2/49-impeachment.html>

- CSR 3. Hämtad 2013-03-03 på <http://law.onecle.com/constitution/article-1/01-separation-of-powers.html#02>
- CSR 4. Hämtad 2013-03-16 på: <http://law.onecle.com/constitution/article-3/21-judicial-review.html>
- Nationalencyklopedin 1: Hämtad 2013-04-11 på:
<http://www.ne.se/f%C3%B6rfattning/f%C3%B6rfattningarnas-historia>
- Nationalencyklopedin 2: Hämtad 2013-01-27 på:
<http://www.ne.se/lang/f%C3%B6rfattning>
- Riksdagens hemsida. Hämtad 2013-01-27 på: <http://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Ordbok/parlamentarism/>

6 Appendix 1: Tolkningsskällor

För den svenska regeringsformen har jag valt att använda mig av tolkningar från källorna nedan:

Vår författning (Holmberg & Stjernquist, 2008). Erik Holmberg har bl.a. varit hovrättslagman och huvudsekreterare i Grundlagsberedningen. Nils Stjernquist var professor i statskunskap, expert i Grundlagsberedningen och andra utredningar på författningsområdet. Den trettonde upplagan är reviderad av Magnus Isberg: docent i statskunskap och tidigare kanslichef i konstitutionsutskottet och Göran Regner: justitieråd och var under tidigare tjänstgöring för Justitiedepartementet ansvarig för grundlagsstiftningsfrågor. Boken behandlar en rad områden som är av vikt för denna uppsats, exempelvis huvuddragen i vårt parlamentariskt-demokratiska statsskick, de svenska domstolarnas ställning, hur regeringen väljs etc.

Regeringsformen: En kommentar (Bull & Sterzel, 2010). Thomas Bull är professor i konstitutionell rätt vid Uppsala universitet och Fredrik Sterzel är f.d. justitieråd. Boken ger en genomgång av bestämmelserna i regeringsformen. En översikt och identifiering ges av utvecklingstrenderna samt även en genomgång av varje kapitel i regeringsformen paragraf för paragraf. Centrala delar av svenska statsskicket belyses som är av vikt för denna uppsats t.ex. riksdagens ställning och domstolens ställning och uppgifter, statschefens roll etc.

Jag använder mig även en proposition av regeringen från 2009. I denna föreslogs en rad ändringar i regeringsformen inför valet 2010. Av vikt för denna uppsats är det förslag som handlar om domstolarna och Lagrådet.

För den amerikanska konstitutionen använder jag mig först och främst av tolkningar gjorda från källorna nedan:

CSR (The Congressional Research Service) CSR arbetar exklusivt för den amerikanska kongressen och är välkänd för att ge auktoritativa analyser som är objektiva och icke-partiska (<http://www.loc.gov/crsinfo/> Hämtad 2013-04-01).

Our Constitution (Ritchie, 2006) Utgiven av organisation ”Annenberg Classroom” vars syfte är att ge auktoritativa tolkningar av den amerikanska konstitutionen (<http://www.annenbergclassroom.org/page/about> Hämtad 2013-04-01).

Upplägget i denna bok är liknande den i ”Regeringsformen: en kommentar”.

Donald A. Ritchie är huvudhistoriker för den amerikanska senatens historieavdelning (<http://www.archives.gov/legislative/research/special-collections/oral-history/senate-program/about-the-program.html> Hämtad 2013-04-01).

Till viss del även av:

The Logic of American Politics (Kernell, Jacobson & Kousser, 2012). Huvudkursbok i kursen "American Government" som jag deltog i vid Lunds Universitet hösten 2012. Alla tre författare är professorer av olika grad i statsvetenskap vid University of California. Boken ger en grundläggande genomgång av det amerikanska statsskicket och ger bland annat tolkningar och förklaringar till konstitutionens betydelse för statsskicket.

The American Anomaly (Smith, 2008). Boken syftar till att ge en grundläggande förståelse för de särartsegenskaper det amerikanska statsskicket har, genom en jämförelse med en rad andra politiska system och länder.

Boken är skriven av Raymond A. Smith, adjungerande biträdande professor i statsvetenskap vid Columbia University och New York University (<http://cw.routledge.com/textbooks/9780415879736/about.asp> Hämtad 2013-04-01)